1960
ఆగష్టు, 26.

ది స్టేట్ ఆఫ్ ఉత్తరప్రదేశ్ మరియు ఇతరులు
వర్సెస్
హెచ్.హెచ్ మహారాజా బ్రిజేంద్ర సింగ్
[ఎస్.కె.దాస్, జె.ఎల్.కపూర్, కె.సుబ్బ రావు, ఎం.హిదాయతుల్లా మరియు ఎన్.రాజగోపాల అయ్యంగార్, న్యాయమూర్తులు]

భూసేకరణ – భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని విరుద్ధమైన నిబంధనలను – రాజ్యాంగం యొక్క తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌లో తదుపరి చేర్చడం – రాజ్యాంగం మరియు పునర్వవస్థీకరణ – యుపి భూ సేకరణ (శరణార్థుల పునరావాసం) చట్టం,1948 (యుపి XXVI ఆఫ్ 1948), సెక్షన్.11– రాజ్యాంగం భారతదేశం, ఆర్టికల్ 31–బి మరియు తొమ్మిదవ షెడ్యూల్ – రాజ్యాంగం (నాల్గవ సవరణ) చట్టం , 1955, సెక్షన్ . 5.

ప్రతివాది యొక్క ఆస్తి యుపి భూ సేకరణ (శరణార్థుల పునరావాసం) చట్టం , 1948 కింద పొందబడింది. ప్రతివాది రిట్ పిటిషన్ ద్వారా చట్టం యొక్క రాజ్యాంగ బద్ధతను సవాలు చేసారు మరియు హైకోర్టు పిటిషన్‌ను కొట్టివేసినప్పటికీ , ఆ రెండు భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299(2)ని ఉల్లంఘించినందున చట్టంలోని సె.11 కి సంబంధించిన నిబంధనలు చెల్లవు. తదనంతరం రాజ్యాంగం (నాల్గవ సవరణ) చట్టం, 1955, యుపి చట్టాన్ని తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌లో అంశం సంఖ్య 15గా చేర్చారు. తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌లో చట్టాన్ని చేర్చడం వల్ల రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31–బి కింద ఏదైనా సవాలు నుండి సె.299(2) భారత ప్రభుత్వ చట్టం దానిని రక్షించిందని అప్పీలుదారు వాదించారు.

భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299 ఉల్లంఘన ఆధారంగా రాజ్యాంగ విరుద్ధత కారణంగా యుపి చట్టంపై దాడి చేయడం సాధ్యం కాదని పేర్కొంది. చట్టం యొక్క నిబంధనలు ప్రత్యేకంగా ఆర్టికల్ ద్వారా రక్షించబడింది. ఆర్టికల్ 31–బి తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌తో చదవబడినది,

భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299 ఉల్లంఘన ఆధారంగా రాజ్యాంగ విరుద్ధత కారణంగా యుపి చట్టంపై దాడి చేయడం సాధ్యం కాదని పేర్కొంది. చట్టం యొక్క నిబంధనలు ప్రత్యేకంగా ఆర్టికల్ ద్వారా రక్షించబడి యిది. ఆర్టికల్ 31–బి తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌తో చదవబడినది , భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని

నిబంధనలను ఉల్లంఘించిన కారణంగా చట్టం శూన్యంగా లేదా ఎప్పటికీ శూన్యంగా మారిందని భావించలేము.

ధీరుభా దేవిసింగ్ గోహిల్ వర్సస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ బాంబే , [1955] 1 ఎస్ సి ఆర్ 691, ఆధారపడింది.

సగీర్ అహ్మద్ వర్సస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ యుపి , [1955] 1 ఎస్ సి ఆర్ 707, వర్తించదు.

సివిల్ అప్పీల్ అధికార పరిధి: సివిల్ అప్పీల్ నం.131/1956.

సివిల్ మిసిలేనియస్ రిట్ నంబర్ 7976/1951 లో అలహాబాద్ హైకోర్టు ఫిబ్రవరి 4, 1954 నాటి తీర్పు మరియు డిక్రీ నుండి అప్పీల్.

హెచ్.ఎన్ సన్యాల్ , అడిషనల్ సొలిసిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు సీపీ లాల్ , అప్పీలుదారుల కోసం.

ప్రతివాది కోసం వి ఎం లిమాయే, శ్రీమతి ఇ . ఉదయరత్నం మరియు ఎస్ఎస్ శుక్లా.

1960. ఆగస్టు 26. న్యాయస్థానం యొక్క తీర్పును

కపూర్ జె .- ఇది ఆర్టికల్ క్రింద మంజూరు చేయబడిన ఒక సర్టిఫికేట్‌పై అలహాబాద్ హైకోర్టు యొక్క తీర్పు మరియు ఉత్తర్వుపై అప్పీల్. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 132 మరియు 133(1)(సి). మా ముందు లేవనెత్తిన ప్రశ్నను కవర్ చేస్తూ ఆ కోర్టులో దాఖలైన ఒక పిటిషన్‌లో ఇక్కడ ప్రతివాది హైకోర్టులో పిటిషనర్. మా ముందున్న అప్పీలుదారులు హైకోర్టులో ప్రతివాదులుగా ఉన్నారు.

ప్రతివాది ప్రస్తుతం రాజస్థాన్‌లో భాగమైన భరత్‌పూర్ రాష్ట్ర పాలకుడు మరియు ఆగ్రాలోని 'కోఠి కంధారి జడిద్' అని పిలువబడే వివాదంలో ఉన్న ఆస్తికి యజమాని. జనవరి 28, 1950న, ఆగ్రా

ఇంప్రూవ్‌మెంట్ ట్రస్ట్-ఇకపై ట్రస్ట్ అని పిలువబడే ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. యుపి భూ సేకరణ (శరణార్థుల పునరావాసం) చట్టం, 1948, (యుపి XXVI ఆఫ్ 1948) లోని సెక్షన్.5- ఇకపై చట్టం-వివాదంలో ఉన్న ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకునేందుకు చట్టంగా పిలువబడింది మరియు అర్థంలో "బిల్డర్"గా వ్యవహరించడానికి దాని సుముఖతను వ్యక్తం చేసింది. చట్టం యొక్క నిబంధనలలో. మే 6, 1950న ప్రభుత్వం ట్రస్ట్‌ను "బిల్డర్"గా ప్రకటించింది మరియు జనవరి 6, 1951న ప్రచురించబడిన

చట్టం ప్రకారం నవంబర్ 6, 1950న ఒప్పందం కుదిరింది. ట్రస్ట్ దాని మొత్తాన్ని డబ్బులు రూ .57,800 డిపాజిట్ చేసింది. ఫిబ్రవరి 27, 1951న సముపార్జన యొక్క అంచనా వ్యయం మరియు సెక్షన్.7 కింద నోటిఫికేషన్. చట్టంలోని 7 జూలై 21, 1951న యుపి గెజిట్‌లో ప్రచురించబడింది. ఉప-ల ద్వారా. (2) యొక్క సెక్షన్ 7, నోటిఫికేషన్ ప్రచురించబడిన తర్వాత , సేకరించిన భూమి పూర్తిగా రాష్ట్రానికి చెందినది. ఆగ్రాలోని నష్టపరిహారం అధికారి ముందు హాజరుకావాలని ప్రతివాదికి నోటీసు అందించిన తర్వాత , అతను స్వాధీనత యొక్క ఔచిత్యాన్ని మరియు చట్టం యొక్క వైర్లను సవాలు చేస్తూ కొన్ని అభ్యంతరాలను దాఖలు చేశాడు , అనే విషయంపై నిర్ణయం తీసుకోకుండానే కలెక్టర్ స్వాధీనానికి పాల్పడ్డారని ఆరోపించారు. ప్రతివాది, ఆ తర్వాత, ఆర్టికల్ 226 కింద పిటిషన్ దాఖలు చేశారు.

అలహాబాద్ హైకోర్టులో రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 అప్పీలుదారులు తన భూమిని స్వాధీనం చేసుకోకుండా లేదా అతని హక్కులకు ఆటంకం కలిగించడాన్ని నిషేధించే రిట్ కోసం. ఈ పిటిషన్‌ను ఫిబ్రవరి 2, 1954న హైకోర్టు కొట్టివేసింది. అయితే అప్పీలుదారులు అభ్యంతరం తీసుకున్న కొన్ని ఫలితాలు ఇవ్వబడ్డాయి. హైకోర్టు తన తీర్పులో ఇలా పేర్కొంది:-

"ఈ పిటిషన్లలో , పిటిషనర్ల భూమిని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకోకుండా లేదా మరే ఇతర పద్ధతిలో వారి హక్కులకు ఆటంకం కలిగించకుండా నిషేధించే రిట్ , డైరెక్షన్ లేదా ఇతర తగిన ఉత్తర్వును మంజూరు చేయడానికి న్యాయస్థానం సంతోషించవచ్చు మరియు అలాంటి ఇతర తగిన ఉపశమనాన్ని మంజూరు చేయాలని ప్రార్థన. అయితే, విచారణలో, నిర్దిష్టంగా, పిటిషనర్లు కోరిన ఉపశమనం , చట్టంలోని సెక్షన్ 7 ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ నోటిఫికేషన్‌ను రద్దు చేయడానికి సర్టియోరరీ స్వభావం గల రిట్ అని పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది మరింత ప్రత్యేకంగా పేర్కొన్నారు . ప్రత్యామ్నాయంగా, చట్టంలోని జూలై 11, 1951, లేదా, సెక్షన్ 11 లోని సబ్-సెక్షన్ (1)లోని రెండు నిబంధనలను విస్మరించేలా చట్టం కింద వారికి చెల్లించాల్సిన పరిహారాన్ని లెక్కించేందుకు పరిహారం అధికారిని ఆదేశించే రిట్ ఆఫ్ మాండమస్ సమస్య"

ఈ చట్టం ఆర్టికల్. 31(2) లోని నిబంధనలకు విరుద్ధమని మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్. 31(5) లోని నిబంధనల ద్వారా రక్షించబడలేదని మరియు ఈ చట్టం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 మరియు అనేకం ఉల్లంఘించిందని ప్రతివాది హైకోర్టులో సమర్పించారు. ఇతర వివాదాలు కూడా

లేవనెత్తారు. పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన చట్టం యొక్క సంబంధిత నిబంధన సెక్షన్. 11 ఈ క్రింది విధంగా నడుస్తుంది: –

“11. (1) సెక్షన్ 7 లేదా 9 కింద ఏదైనా భూమిని సేకరించినప్పుడల్లా పరిహారం చెల్లించబడుతుంది, దాని మొత్తాన్ని ఉప–విభాగంలోని మొదటి , రెండవ మరియు మూడవ క్లాజులలో పేర్కొన్న సూత్రాల ప్రకారం పరిహారం అధికారి నిర్ణయిస్తారు. (1) మరియు భూసేకరణ చట్టం , 1894లోని సెక్షన్ 23 లోని సబ్–సెక్షన్ (2):

అయితే, సెక్షన్ 7 లేదా 9 కింద నోటీసును ప్రచురించిన తేదీన , పేర్కొన్న సబ్–సెక్షన్‌లోని మొదటి క్లాజులో సూచించిన మార్కెట్ విలువ అటువంటి భూమి యొక్క మార్కెట్ విలువగా పరిగణించబడుతుంది, లేదా సెప్టెంబర్ మొదటి రోజు, 1939, ఏది తక్కువైతే అది:

ఏప్రిల్, 1948 మొదటి తేదీకి ముందు, కానీ సెప్టెంబర్ మొదటి రోజు 1939 తర్వాత, ఒక రిజిస్టర్డ్ డాక్యుమెంట్ లేదా డిక్రీ ద్వారా ముందస్తుకు సంబంధించిన డిక్రీ ద్వారా అటువంటి భూమిని యజమాని కలిగి ఉన్నట్లయితే, పైన పేర్కొన్న తేదీలలో , పరిహారం అనేది వాస్తవానికి కొనుగోలుదారు చెల్లించిన ధర లేదా చెల్లింపుపై అతను డిక్రీలో ఉన్న భూమిని ముందస్తు కోసం కొనుగోలు చేసి ఉండవచ్చు."

ఈ రెండు నిబంధనలు చెల్లవని , ఈ ఉల్లంఘించే నిబంధనలు లేవని హైకోర్టు పేర్కొంది. చట్టంలోని సెక్షన్ 11(1) చెల్లదు మరియు తత్ఫలితంగా అప్పీలుదారుల ఆర్డర్ చెల్లుబాటు అయ్యే ఉత్తర్వు కాబట్టి సర్టియోరారీ కోసం రిట్ తిరస్కరించబడింది.

మాండమస్ రిట్ కోసం చేసిన ప్రార్థనకు సంబంధించి, హైకోర్టు గమనించింది:–

"సెక్షన్ 11(1) లోని నిబంధనలను విస్మరించమని పిటిషనర్లకు చెల్లించాల్సిన పరిహారాన్ని నిర్ణయించడంలో పరిహారం అధికారిని ఆదేశించాలని మేము భావించడం లేదు . ఆ నిబంధనలు చెల్లవని మేము నిర్ధారించాము. పరిహారం అధికారి , కొన్ని కారణాల గురించి మనకు తెలియదు , ఇంకా నష్టపరిహారాన్ని నిర్ణయించే పనిని ప్రారంభించలేదు , కానీ అతను అలా చేసినప్పుడు మనం వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయం ప్రకారం అతను మార్గనిర్దేశం చేయబడతాడని మేము ఊహిస్తాము ; అతను వేరే విధంగా వ్యవహరిస్తాడని మేము ఊహించలేము.

అందువల్ల పిటిషన్ కొట్టివేయబడింది , అయితే అప్పీలుదారులు ఖర్చులు చెల్లించాలని ఆదేశించారు. ఈ తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా అప్పీలుదారులు సర్టిఫికెట్ పై ఈ కోర్టులో అప్పీలు చేశారు.

పిటిషన్ కొట్టివేయబడింది మరియు సర్టిఫికేట్ యొక్క చట్టబద్ధత మా ముందు సవాలు చేయబడలేదు అనే కారణంతో అప్పీల్ యొక్క యోగ్యతపై ప్రతివాది ఎటువంటి అభ్యంతరం తీసుకోలేదు.

నిర్ణయం కోసం మాత్రమే ప్రశ్న రెండు నిబంధనలు సెక్షన్ 11(1) చట్టంలోని నిబంధనల కారణంగా విరుద్ధం సెక్షన్ 299(2) భారత ప్రభుత్వ చట్టం , 1935. రాజ్యాంగం (మొదటి సవరణ) చట్టం, 1951 మరియు ఆర్టికల్ 31– బి ద్వారా సవరించబడింది. ఈ క్రింది విధంగా చేర్చబడింది:

"ఆర్టికల్ 31ఎ లో ఉన్న నిబంధనల సాధారణతకు పక్షపాతం లేకుండా , తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌లో పేర్కొన్న చట్టాలు మరియు నిబంధనలలో ఏదీ లేదా దానిలోని ఏవైనా నిబంధనలు అటువంటి చట్టం కారణంగా శూన్యమైనవిగా పరిగణించబడవు లేదా ఎప్పటికీ శూన్యమైనవిగా పరిగణించబడవు. చట్టం , రెగ్యులేషన్ లేదా ప్రొవిజన్ ఈ పార్ట్‌లోని ఏదైనా నిబంధనలకు విరుద్ధం , లేదా తీసివేయడం లేదా సంక్షిప్తం చేయడం , మరియు ఏదైనా కోర్టు లేదా ట్రిబ్యునల్ యొక్క ఏదైనా తీర్పు , డిక్రీ లేదా ఆర్డర్ ఉన్నప్పటికీ, పేర్కొన్న ప్రతి చట్టాలు మరియు నిబంధనలను రద్దు చేయడానికి లేదా సవరించడానికి ఏదైనా సమర్థ శాసనసభ అధికారానికి లోబడి, అమలులో కొనసాగుతుంది.

ఏప్రిల్ 27, 1955న ప్రచురించబడిన 1955 రాజ్యాంగ (నాల్గవ సవరణ) చట్టంలోని సెక్షన్ 5 ద్వారా, ఈ చట్టం షెడ్యూల్‌లో చేర్చబడింది మరియు అంశం 15. ఇది అప్పీలుదారుల తరపున వాదించబడింది.

తొమ్మిదవ షెడ్యూల్ , చట్టం యొక్క రాజ్యాంగ విరుద్ధత కారణంగా భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299(2) ప్రతివాదికి ఇకపై అందుబాటులో ఉండదు మరియు రక్షణగా అందించబడినది. భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299(2) రాజ్యాంగంలో పొందుపరచబడింది మరియు అందువల్ల సెక్షన్ యొక్క ఉల్లంఘన ఫలితంగా తలెత్తే ఏదైనా రాజ్యాంగ విరుద్ధం. భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299(2) ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్31–బి.

ధీరుభా దేవిసింగ్ గోహిల్ వర్సెస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ బాంబే [1955] 1 ఎస్ సి ఆర్ 691, 695 కేసులో ఈ ప్రశ్న లేవనెత్తబడింది మరియు నిర్ణయించబడింది. అని నిర్వహించారు. భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని

సెక్షన్ 299(2) ప్రాథమిక హక్కుగా పరిగణించబడుతుంది , ఇది భారత ప్రభుత్వ చట్టం నుండి రాజ్యాంగంలోని పార్ట్ IIIలోకి భౌతికంగా ఎత్తివేయబడింది. అందువలన కళ కింద రక్షణ. అందులో పేర్కొన్న ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘనకు వ్యతిరేకంగా ఆర్టికల్ 31-బి కింద ఉన్న హక్కులకు తప్పనిసరిగా విస్తరించాలి. భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299 కూడా 695వ పేజీలోని ఆ తీర్పులోని కింది భాగం ముఖ్యమైనది మరియు ప్రస్తుత కేసు వాస్తవాలకు వర్తిస్తుంది:"

ఆర్టికల్ 31-బి రక్షిస్తుంది అనేది రాజ్యాంగంలోని పార్ట్ III యొక్క 'నిబంధనలను ఉల్లంఘించడం(') కాదు కానీ కారణాలపై దాడి ఆరోపణ చేయబడిన చట్టం 'అస్థిరమైనది లేదా తీసివేయబడుతుంది లేదా ఈ భాగం యొక్క ఏవైనా నిబంధనల ద్వారా అందించబడిన హక్కులలో దేనినైనా సంక్షిప్తం చేస్తుంది: రాజ్యాంగంలోని పార్ట్ III ద్వారా ఒక వ్యక్తికి సంరక్షించబడిన హక్కులలో ఒకటి అతని ఆస్తిని ప్రజా ప్రయోజనాల కోసం మరియు అటువంటి సముపార్జనకు అధికారం ఇచ్చే చట్టం ప్రకారం మాత్రమే సంపాదించబడుతుంది. చట్టం ద్వారా నిర్ణయించబడిన లేదా చట్టం ద్వారా నిర్దేశించబడిన సూత్రాలచే నియంత్రించబడే పరిహారం, ఇది భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 299 కింద వ్యక్తికి మునుపు భద్రత కల్పించిన హక్కు కూడా.

ధీరుభా దేవిసింగ్ గోహిల్ [1955] 1 ఎస్ సి ఆర్ 691, 695 కేసులో ఈ కోర్టు తీర్పును దృష్టిలో ఉంచుకుని రాజ్యాంగ విరుద్ధత ఆధారంగా రు. భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని సె 299 ప్రతివాదికి అందుబాటులో ఉండదు. కానీ అలహాబాద్ హైకోర్టు నిర్ణయం తర్వాత వచ్చిన రాజ్యాంగ సవరణ మునుపటి చట్టాన్ని చెల్లుబాటు చేయదని , అది ఆమోదించబడిన సమయంలో రాజ్యాంగ విరుద్ధమని మరియు ఈ కోర్టు తీర్పుపై ఆధారపడుతుందని ప్రతివాది తరపున వాదించారు. సఘీర్ అహ్మద్ వర్సస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ యుపి [1955] 1 ఎస్ సి ఆర్ 707 వద్ద పేజీలు 727-728 కేసులో కానీ ప్రస్తుత సందర్భంలో చట్టం యొక్క నిబంధనలు కళ యొక్క పర్యవసానంగా వారి రాజ్యాంగబద్ధతపై ఏదైనా దాడి నుండి ప్రత్యేకంగా రక్షించబడ్డాయి. ఆర్టికల్ 31-బి తొమ్మిదవ షెడ్యూల్‌తో చదవబడింది , దీని ప్రభావం ఏమిటంటే, భారత ప్రభుత్వ చట్టం యొక్క ఆపరేషన్ కారణంగా చట్టం శూన్యంగా లేదా ఎప్పటికీ శూన్యంగా మారిందని భావించలేము.

ఫలితంగా, ఈ అప్పీల్ అనుమతించబడుతుంది మరియు చట్టంలోని సె. 11(1)లోని రెండు నిబంధనలను రద్దు చేసిన హైకోర్టు తీర్పులోని ఆ భాగం పక్కన పెట్టబడింది. హైకోర్టు అప్పీలుదారుకు

వ్యయాలను కేటాయించింది. ఆ ఆర్డర్‌ను కూడా పక్కన పెట్టారు. కానీ తదుపరి సంఘటన కారణంగా అప్పీల్ విజయవంతమైందనే వాస్తవాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని , అంటే, తొమ్మిదో షెడ్యూల్‌లో చట్టం చేర్చబడినందున, ఈ కోర్టులో పార్టీలు వారి స్వంత ఖర్చులను భరించాలని మేము ఆదేశిస్తున్నాము.

అప్పీల్ అనుమతించబడింది.